

Mobilitate Erasmus+ VET
Proiect nr.: 2025-1-RO01-KA121-VET-000336110

RAPORT DE DISEMINARE ȘI BUNE PRACTICI
Organizarea formării profesionale în Sistemul VET
Italian

Studiu de caz: IIS „Galileo Galilei – Bellisario”,
Avezzano

Partipanți:

Prof. Bartiș Gabriela

Prof. Lazăr Dana Florentina

Prof. Usatiuc Iulia

Prof. Candrea Maria Cristina

Prof. Pața Vasilica Mița

Beneficiar: LICEUL TEHNOLOGIC VASILE DEAC, VATRA DORNEI
Perioada desfășurării: 20.04.2026-24.04.2026

Locație: Avezzano (Regiunea Abruzzo, Provincia L'Aquila), Italia

Introducere

Activitate de job shadowing în cadrul IIS „Galileo Galilei”, Avezzano

Acest material a fost realizat în urma participării la o mobilitate Erasmus+ de tip job shadowing desfășurată în Avezzano, Italia, având ca obiectiv observarea și înțelegerea modului de organizare a sistemului de educație și formare profesională (VET), precum și identificarea unor bune practici în domeniul incluziunii elevilor din medii socio-economice dezavantajate.

Experiența a oferit oportunitatea de a analiza direct activitățile desfășurate în cadrul instituției de învățământ IIS „Galileo Galilei – Bellisario” și în companii partenere, evidențiind modul în care procesul educațional este corelat cu cerințele mediului economic și adaptat nevoilor reale ale elevilor.

Materialul de față sintetizează principalele aspecte observate în timpul mobilității, punând accent pe organizarea sistemului VET italian, pe măsurile de sprijin pentru elevii aflați

în dificultate și pe rolul colaborării dintre școală și companii în dezvoltarea competențelor profesionale.

Materialul se adresează cadrelor didactice și își propune să ofere un suport util pentru înțelegerea unor modele funcționale de organizare a formării profesionale, precum și pentru identificarea unor direcții de aplicare în contextul educațional propriu.

CAPITOLUL I: Prezentare Generală a Sistemului Italian de Învățământ și a Liceelor Tehnologice

Sistemul de învățământ din Italia este organizat în cicluri clare de studiu, iar liceele tehnologice (numite *Istituti Tecnici*) reprezintă una dintre cele mai apreciate și flexibile rute educaționale, oferind o punte solidă atât către piața muncii, cât și către universitate. Învățământul este obligatoriu între 6 și 16 ani (acoperind 10 ani de studiu).

1.1 Structura Generală a Sistemului Italian

Sistemul preuniversitar se împarte în trei mari blocuri:

- **Scuola Primaria (Școala Elementară):** Durată de 5 ani (vârste: 6 - 11 ani).
- **Scuola Secondaria di Primo Grado (Gimnaziul):** Durată de 3 ani (vârste: 11 - 14 ani). Se încheie cu un examen de stat obligatoriu.
- **Scuola Secondaria di Secondo Grado (Liceul / Învățământul Superior):** Durată de 5 ani (vârste: 14 - 19 ani).

La nivel de liceu (clasele IX-XIII), elevii trebuie să aleagă între trei filiere mari:

- **Licei (Licee Teoretice/Umaniste/Științifice):** Axate pe pregătirea academică.
- **Istituti Professionali (Școli Profesionale):** Axate pe meserii practice rapide.
- **Istituti Tecnici (Licee Tehnice/Tehnologice):** Îmbină teoria științifică cu laboratoarele practice.

1.2 Liceele Tehnologice

Spre deosebire de școlile profesionale (unde accentul este strict manual), liceele tehnice italiene formează specialiști cu abilități de management, proiectare și tehnologie avansată.

Structura celor 5 ani de studiu:

- **Biennio (Anii 1 și 2):** Trunchi comun axat pe materii generale (Italiană, Matematică, Istorie, Științe) și o introducere generală în profil (Economic sau Tehnologic).

- **Triennio (Anii 3, 4 și 5):** Specializare strictă pe ramura aleasă, incluzând ore masive de laborator și stagii de practică obligatorii în companii (*Alternanza Scuola-Lavoro* / PCTO).

La finalul anului 5, elevii susțin examenul de **Maturità** (Bacalaureatul italian) și obțin o diplomă de tehnician (*Perito*).

1.3 Cele două mari sectoare ale Istituti Tecnici

Conform nomenclatorului Ministerului Educației din Italia, liceele tehnologice sunt împărțite în două macro-sectoare:

1. Sectorul Tehnologic (*Settore Tecnologico*)

Include 9 specializări majore conectate direct la industriile moderne:

- Mecanică, Mecatronică și Energie
- Electronică și Electrotehnică
- Informatică și Telecomunicații
- Grafică și Comunicare
- Chimie, Materiale și Biotehnologii
- Construcții, Mediu și Teritoriu
- Transporturi și Logistică
- Sistemul Modă
- Agricultură, Agroalimentar și Agroindustrie

2. Sectorul Economic (*Settore Economico*)

Axat pe servicii, business și management:

- Administrație, Finanțe și Marketing
- Turism

1.4 Oportunități după absolvire

Diploma de la un *Istituto Tecnico* oferă trei rute flexibile:

- **Angajare imediată:** Rata de inserție pe piața muncii este foarte ridicată (peste 30% își găsesc job stabil în primele 12 luni).
- **Universitate:** Absolvenții pot accesa orice facultate, fiind foarte căutați la facultățile de Inginerie, Informatică sau Economie.
- **ITS Academy (Istituti Tecnici Superiori):** Școli de înaltă tehnologie post-liceale de 2 ani, realizate în parteneriat strâns cu marile companii.

CAPITOLUL II: Contextul incluziunii, provocările structurale și criteriile de încadrare

2.1 Contextul incluziunii, provocările structurale

În Italia, incluziunea elevilor cu dificultăți socio-economice reprezintă o provocare structurală majoră, marcată de un contrast puternic între progresele statistice la nivel național și disparitățile regionale persistente. În plus, se observă o segregare pe filiere: elevii din familii cu statut socio-economic scăzut sunt suprareprezențați în liceele tehnice și profesionale, în timp ce copiii din familii înstărite aleg cu precădere liceele teoretice, consolidând inegalitățile inter generaționale.

Contextul geografic influențează critic șansele de reușită ale unui elev, existând un decalaj semnificativ între Nord și Sud. Această realitate este întreținută și de discrepanțele uriașe în resursele alocate de municipalități; de exemplu, în Centrul Italiei se alocă în medie 1.520 EUR pe copil pentru servicii educaționale timpurii, în timp ce în Sud această sumă scade drastic la doar 282 EUR. Drept consecință, obținerea unei diplome universitare rămâne strâns legată de nivelul de educație al părinților, fenomen descris ca o persistență a decalajului educațional între generații.

2.2 Criterii oficiale de încadrare a elevilor dezavantajați

Pentru a beneficia de măsurile de sprijin și fondurile alocate prin PNRR sau de către Regiuni, statutul de elev dezavantajat nu este stabilit arbitrar, ci urmează două criterii instituționale standardizate la nivel național:

1. Indicatorul economic ISEE

Este instrumentul fiscal principal utilizat de statul italian pentru a măsura capacitatea economică a unei familii (combinând veniturile, patrimoniul mobilier/imobiliar și numărul de membri). Școlile folosesc praguri ISEE stricte pentru acordarea facilităților:

- **Pragul pentru Burse de Studiu Regionale:** Acordat familiilor cu un ISEE sub **15.748,33 EUR / an**.
- **Pragul pentru Subvenții și Gratuitate la Manuale:** Destinat elevilor cu un ISEE sub **10.632,94 EUR / an**. Familiile aflate sub acest nivel primesc vouchere complete pentru echipamente tehnice și cărți.
- **Calculul prin centrele CAF:** Școala colaborează cu Centrele de Asistență Fiscală (CAF) pentru a ghida familiile marginalizate în obținerea gratuită a acestor certificări necesare la înscriere.

2. Categoria educațională BES (*Bisogni Educativi Speciali* – CES)

Conform legislației, școala italiană recunoaște că dezavantajul nu este doar medical, ci și contextual. Consiliul de Clasă (*Consiglio di Classe*) poate încadra oficial un elev în categoria **BES – zona a treia** (dezavantaj socio-economic, lingvistic și cultural) pe baza următoarelor criterii:

- **Dezavantaj Socio-Economic:** Familii aflate în monitorizarea serviciilor sociale locale, situații de șomaj cronic al părinților sau lipsa condițiilor minime de locuire.
- **Dezavantaj Lingvistic și Cultural:** Elevi imigranți nou-sosiți (NAI) care nu cunosc limba italiană sau elevi din familii care nu dețin instrumente culturale pentru a sprijini studiul.
- **Măsură administrativă:** Încadrarea în categoria BES dă dreptul legal elevului de a avea un **PDP (*Piano Didattico Personalizzato*)** – un plan didactic personalizat în care profesorii de specialitate elimină elementele punitive, adaptează ritmul de evaluare și garantează accesul preferențial la resurse (laptopuri în comodat, ore remediale)

Materiale promoționale în cadrul IIS „Galileo Galilei”, Avezzano

CAPITOLUL III: Studiu de Caz – Învățământul Tehnic și Economic la IIS „Galileo Galilei” (Avezzano și Celano)

3.1 Programe de Pregătire, Specializări și Organizare Teritorială

Institutul de Instrucție Superioară „Galileo Galilei – Bellisario” din Avezzano (provincia L'Aquila, regiunea Abruzzo) constituie un pol educațional strategic. În timp ce sediul „V. Bellisario” găzduiește Liceul Artistic, componenta tehnologică și cea economică sunt unificate administrativ la nivelul sediului „**Galileo Galilei**”. Programele de formare durează 5 ani (cu structură de tip *Biennio* și *Triennio*) și sunt distribuite pe două mari filiere profesionale:

1. Institutul Tehnic Tehnologic (*Istituto Tecnico Tecnologico*) – Locația Avezzano

Orientat direct către inovația industrială și digitalizare, înregistrând o prezență predominant masculină la specializările ingineresti: Mecanică, Mechatronică și Energie, Electronică și Electrotehnică, Informatică și Telecomunicații, Grafică și Comunicare.

2. Institutul Tehnic Economic (*Istituto Tecnico Economico*) – Locațiile Avezzano și Celano

Are ca obiectiv dezvoltarea de competențe relative la managementul corporativ, organizarea contabilă și interpretarea rezultatelor financiare pentru piața europeană:

- Administrație, Finanțe și Marketing (AFM): Acest profil este predat atât la sediul principal din Avezzano, cât și la Sediul asociat din Celano

- **Sisteme Informatiche Aziendale (SIA):** Activ la Avezzano, este o ramură specializată care îmbină competențele economice cu informatica aplicată în gestiunea bazelor de date și a software-urilor de business.

Rolul strategic al Sediului din Celano- descentralizare teritorială, o măsură directă de combatere a abandonului școlar regional și de reducere a barierelor logistice. Peste 50% dintre elevii institutului sunt navetiști veniți din localitățile limitrofe. Existența sediului din Celano apropie școala de comunitate și le permite elevilor să acceseze studii economice solide fără a mai parcurge distanțe lungi zilnic, eliminând oboseala structurală asociată unui transport ce poate dura până la 2 ore pe zi.

3.2 Proiecte Naționale și Finanțări Strategice, măsuri de sprijin pentru incluziune

Proiecte implementate în cadrul IIS „Galileo Galilei”, Avezzano

Modernizarea infrastructurii didactice și susținerea măsurilor destinate incluziunii la IIS „Galileo Galilei” sunt realizate prin implementarea unor linii de finanțare europene și naționale, **direcționate strategic pentru sprijinirea directă a elevilor din medii socio-economice defavorizate:**

1. PNRR – Planul Național de Redresare și Reziliență

Mecanismul reprezintă principalul motor de reformă structurală destinat reducerii abandonului școlar și modernizării bazei tehnico-materiale pentru perioada 2024–2026:

- **Combaterea Abandonului Școlar ca Pilon de Incluziune:** Finanțează intervenții ținute exclusiv pentru elevii identificați ca fiind în risc educațional din cauza mediului defavorizat. Fondurile asigură sesiuni de mentorat individualizat (1-la-1) cu psihologi și experți externi pentru restabilirea motivației, alături de cursuri de recuperare gratuite organizate după-amiaza la materiile de bază (Matematică, Italiană, Engleză) . Această

extindere a orarului școlar oferă un mediu de studiu sigur și ghidat pentru elevii care nu beneficiază de sprijin educațional în familie.

- **Planul „Scuola 4.0” și Egalitatea Digitală:** Transformarea sălilor în spații hibride de învățare și dotarea laboratoarelor cu echipamente specifice profesiilor viitorului (atelieri de mecanică, imprimante 3D, calculatoare performante). Această modernizare are un puternic impact incluziv, oferind elevilor din medii paupere acces gratuit la tehnologii avansate pe care familiile lor nu și le-ar putea permite, anulând astfel decalajul tehnologic la intrarea pe piața muncii.

Activități didactice în cadrul IIS „Galileo Galilei”, Avezzano

2. Programele Operaționale Naționale (PON) și Proiecte Ministeriale de Sprijin Direct

- **Proiectul „Removing Barriers”** (Activ până la sfârșitul anului 2026): O inițiativă esențială pentru incluziunea socială a elevilor proveniți din familii de imigranți care se confruntă adesea cu un dublu dezavantaj: socio-economic și lingvistic (există comunități mari de origine română, marocană sau albaneză). Programul finanțează mediatori culturali externi și laboratoare intensive de *Italiană L2* pentru elevii nou-sosiți, prevenind izolarea și eșecul școlar.
- **Subvenții Materiale prin Criteriul ISEE:** Achizițiile de dispozitive electronice (laptopuri și tablete) realizate prin fonduri PON/PNRR sunt oferite în regim de comodat gratuit pe baza indicatorului financiar ISEE (indicatorul de situație economică a familiei). Această măsură garantează că elevii navetiști sau cei din medii dezavantajate au continuitate în studiu și acasă, eliminând excluziunea digitală.

3.3 Metode Didactice Incluzive și Integrarea pe Piața Muncii

Activitate de job shadowing în cadrul IIS „Galileo Galilei”, Avezzano

Metodologiile de predare și procedurile administrative aplicate la disciplinele de specialitate nu au doar un rol tehnic, ci sunt concepute ca **instrumente pedagogice active pentru facilitarea incluziunii sociale și profesionale**:

- **Laboratorul Didactic și Peer Tutoring (Învățarea între Egali):** Procesul de predare elimină memorarea abstractă, mizând pe *Project-Based Learning* în echipe mixte. În cadrul laboratoarelor, se utilizează intens metoda *peer tutoring*, prin care elevii cu performanțe ridicate sau din anii terminali îi ghidează pe colegii care întâmpină dificultăți sau pe cei nou-integrați. Această metodă sparge barierele de izolare socială, sporește stima de sine a elevilor vulnerabili și creează o dinamică de sprijin reciproc în interiorul clasei.

Laborator digital în cadrul IIS „Galileo Galilei”, Avezzano

- **Formarea Obligatorie în Securitate ca Pașaport Profesional Egalitar:** Toți elevii parcurg module de formare generală și specifică profilului (8–12 ore) adaptate riscurilor

din laboratoare, urmate de examinare standardizată. Certificarea obținută, alături de vizitele medicale asigurate complet gratuit de școală prin *Medico Competente*, oferă tuturor elevilor (indiferent de situația financiară a familiei) aceleași drepturi legale de acces în companii. Statul și școala preiau integral costurile pe care o familie dezavantajată nu le-ar fi putut acoperi.

- **PCTO (*Percorsi per le Competenze Trasversali e l'Orientamento*) și Inserția Socială:** Stagiile de practică obligatorii în companii partenere (Fiamm, L-Acoustics etc.) sau în birouri administrative locale oferă o oportunitate critică de mobilitate socială. Pentru elevii din medii defavorizate, care adesea nu au rețele sociale sau conexiuni în mediul de afaceri, PCTO funcționează ca o punte directă de inserție: performanța în cadrul stagiului le garantează recunoașterea competențelor și o rată de angajare de peste 30% în primele 12 luni, rupând astfel cercul vicios al sărăciei generaționale.

Activități didactice în cadrul IIS „Galileo Galilei”, Avezzano

3.4 Incluziunea și organizarea stagiilor practice în companiile partenere

În cadrul vizitelor desfășurate la companiile partenere implicate în programele PCTO, au fost observate o serie de practici relevante privind organizarea activităților de practică și integrarea elevilor în mediul profesional. Un aspect important îl reprezintă colaborarea permanentă dintre instituțiile de învățământ și companii, colaborare care facilitează adaptarea activităților practice la nivelul de pregătire și la nevoile reale ale elevilor.

Companiile vizitate acordă o atenție deosebită procesului de tutoriat al stagiilor, fiecare elev fiind sprijinit atât de un tutor desemnat din partea companiei, cât și de cadrele didactice coordonatoare. Această abordare contribuie la crearea unui mediu de lucru sigur și incluziv, în care elevii beneficiază de îndrumare permanentă, feedback constructiv și sprijin în integrarea în colectivul de muncă.

De asemenea, organizarea programului de practică urmărește dezvoltarea graduală a competențelor profesionale și sociale, activitățile fiind structurate progresiv, de la sarcini introductive către activități aplicative mai complexe. Prin această metodă, elevii dobândesc nu doar competențe tehnice, ci și autonomie, responsabilitate și încredere în propriile capacități.

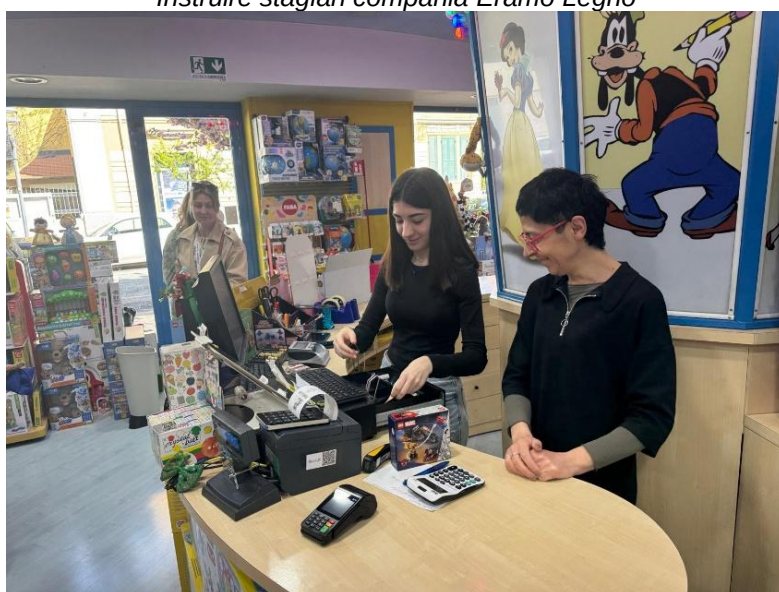
S-a remarcat faptul că aceste mecanisme de sprijin au un rol important în prevenirea abandonului școlar și în creșterea motivației elevilor proveniți din medii socio-economice vulnerabile, facilitând tranziția acestora de la mediul școlar către piața muncii.

Job shadowing in companii din Avezzano

Instruire stagiaři compania Eramo Legno

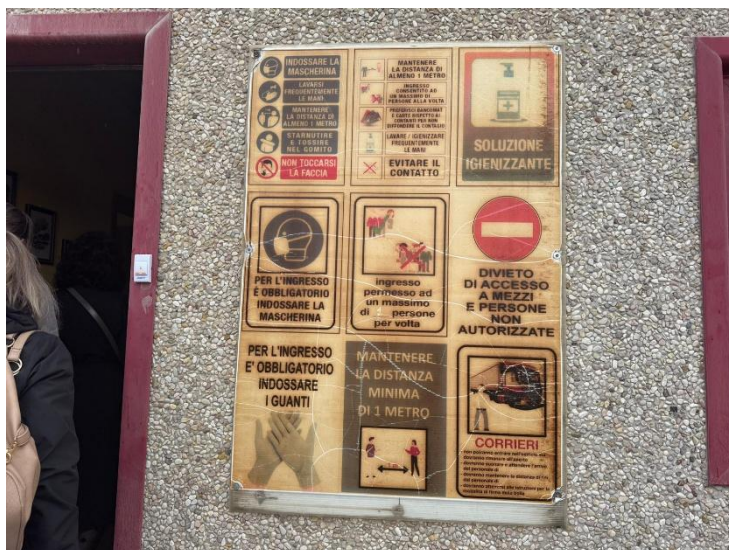
- Instruire stagiaři domeniul comert, magazin Primi Sogni

Job shadowing in companii din Avezzano

Job shadowing in companii din Avezzano

Job shadowing in companii din Avezzano

CAPITOLUL IV: Concluzii Finale

4.1 Concluzii Generale privind Mobilitatea VET în Italia

Participarea la stagiul de job shadowing din cadrul IIS „Galileo Galilei – Bellisario” a oferit o perspectivă clară asupra modului în care un sistem de învățământ profesional modern poate transforma provocările socio-economice în oportunități de inserție pe piața muncii.

Analiza directă a sistemului italian VET a condus la următoarele concluzii esențiale:

1. Corelarea legislativă cu realitatea industrială: Obligatorietatea cursurilor de securitate în muncă specifice profilului și vizitele medicale asigurate de școală transformă elevul dintr-un simplu observator într-un lucrător responsabil, pregătit legal și practic pentru integrarea în companii.
2. Abordarea multidimensională a incluziunii (Modelul BES): Sprijinirea elevilor dezavantajați nu este limitată doar la criteriile financiare stricte, ci acoperă dimensiunile lingvistice (laboratoare de limba italiană L2 pentru elevi imigranți) și logistice (crearea de sedii secundare precum cel din Celano pentru sprijinul elevilor navetiști), eliminând barierele geografice care duc la abandonul școlar implicit.
3. Eficiența managementului fondurilor europene (PNRR și PON): IIS „Galileo Galilei” demonstrează cum digitalizarea hibridă (tablete/laptopuri oferite în comodat gratuit pe baza criteriului ISEE) și laboratoarele de ultimă generație finanțate prin planurile de reziliență pot anula decalajele materiale dintre elevi, asigurând echitate în procesul educațional.

4. 2 Impactul Asupra Cadrelor Didactice și Propuneri de Sustenabilitate

Pentru liceul nostru, această mobilitate nu reprezintă doar un schimb cultural, ci un punct de plecare pentru reforme metodologice interne. Modelele pedagogice observate — precum **învățarea bazată pe proiecte (Project-Based Learning)**, **peer tutoring-ul** în ateliere și utilizarea **platformelor digitale** ca instrumente active pentru elevii navetiști — oferă soluții direct transferabile în contextul educațional autohton.

În concluzie, unitatea noastră de învățământ își va îmbunătăți substanțial calitatea actului de formare profesională și capacitatea de a atrage și reține elevii din grupuri vulnerabile prin aplicarea unor măsuri cum ar fi: programarea obligatorie a testelor cu minimum 5 zile înainte, interzicerea notării temelor nefăcute din cauza lipsei de tehnologie acasă și înlocuirea evaluărilor scrise rigide cu probe orale sau proiecte practice în timpul orelor.

Prezentul material de diseminare constituie un ghid valoros de bune practici, menit să inspire cadrele didactice în modernizarea strategiilor de predare și în transformarea liceului tehnologic într-un pilon de inovare regională.

BIBLIOGRAFIE

1. Surse Oficiale și Cadru Legislativ din Italia

- **Ministero dell'Istruzione e del Merito (MIM):** *Linee guida per l'orientamento – Riforma del sistema di istruzione tecnica e professionale*, Decreto Ministeriale n. 328/2022.
- **Decreto Legislativo 9 aprile 2008, n. 81:** *Testo unico sulla salute e sicurezza sul lavoro* (Reglementările privind modulele de SSM obligatorii în laboratoare și stagii PCTO) [7.1, 7.2].
- **Direttiva Ministeriale del 27 dicembre 2012:** *Strumenti d'intervento per alunni con bisogni educativi speciali (BES) e organizzazione territoriale per l'inclusione scolastica* [2.3].
- **INVALSI (Istituto nazionale per la valutazione del sistema educativo di istruzione e di formazione):** *Rapporto Nazionale – La povertà educativa e la dispersione scolastica implicita in Italia*, Roma, 2024.

2. Documente Instituționale ale Școlii Gazdă (IIS "Galileo Galilei – Bellisario")

- **Istituto di Istruzione Superiore "Galileo Galilei – Bellisario" (Avezzano):** *Piano Triennale dell'Offerta Formativa (PTOF) 2022-2025 / Attualizare pentru anul școlar curent* (Programele sectoarelor Tehnic și Economic, sediile Avezzano și Celano) [4.1].
- **IIS "Galileo Galilei":** *Regolamento d'Istituto per l'inclusione degli alunni con Bisogni Educativi Speciali (BES) / Piano per l'Inclusione (PAI)* [2.3, 3.2].
- **Proiectul Ministerial "Removing Barriers" (Avezzano):** *Documento strategico per l'integrazione degli alunni stranieri e mediazione culturale*, Fondi PON/PNRR.

3. Cadru European și Metodologic

- **Ghidul Programului Erasmus+:** *Standarde de calitate Erasmus pentru mobilitatea cursanților și a personalului din educație și formare profesională (VET)*.
- **Ministerul Educației din România:** *Ordinul privind aprobarea Regulamentului-cadru de organizare și funcționare a unităților de învățământ preuniversitar (ROFUIP)*.